

SZERZŐINK

- Stefano Bottoni (1977) történész Ph.D. hallgató (Bolognai Egyetem BTK)
stefanob77@yahoo.it
- Gagyi Jozsef (1953) történész (Sapientia EMTE)
gagyijozsef@yahoo.com
- Gaucsik István (1973) történész–levéltáros
(Pozsonyi Állami Levéltár, Vágsellyei Fiókleveletár)
gaucsik_s@saba-psa.vs.sk
- Gyurgyik László (1954) szociológus (Teleki László Intézet)
l.gyurgyik@tla.hu
- Hámori Péter (1967) történész (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK)
hamori@btk.ppke.hu
- Kiss László (1975) szociológus Ph.D. hallgató (ELTE TáTK)
laskiss@freemail.hu
- Kiss Tamás (1977) szociológus (Kolozsvár, RMDSz ügyvezető elnökség)
t.kiss@freemail.hu
- Kovács Attila (1973) történész
(Inštitut za narodnostna vprašanja – Nemzetiségi Kutatóintézet, Ljubljana)
attila.kovacs@guest.arnes.si
- Krász Lilla (1971) történész
(ELTE BTK Középkori és Kora Újkori Egyetemes Történeti Tanszék)
krasz@ludens.elte.hu
- Lajtai L. László (1977) történész Ph.D. hallgató (ELTE BTK, Atelier)
la_lajta@freemail.hu
- Novotny Gábor (1974) közgazdász (Pénzügyminisztérium)
novotny@pm.gov.hu
- Oláh Sándor (1954) társadalomkutató
(KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Csíkszereda)
issigyo@yahoo.com
- Simon Attila (1966) történész (Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja)
simon@realmail.sk
- Sohajda Ferenc (1975) történész (MTA–NKI Demográfia Módszertani Kutatócsoport)
sohajda@hotmail.com
- Vogel Sándor (1940) történész
s.vogel.mki@tla.hu

CONTENTS

THE SOCIAL DEVELOPMENT OF THE HUNGARIAN MINORITY, 1920–2000

Kovács, Attila	Land Reform and Colonization in the Lendava Region between the Two World War	5
Simon, Attila	Slavic Colonization in Southern Slovakia between the Two World Wars	30
Gaucsik, István	The Business Organizations of the Czechoslovakian Hungarians, 1918–1938	48
Hámori, Péter	Hungarian Attempts at the Organization of Society in Northern Transylvania, 1938–1944	65
Oláh, Sándor	Practical Thinking and Rigid Etatism, 1940–1944	98
Bottoni, Stefano	Intellectuals in Power – the Power of the Intellectuals. The László Földes Case	113
Gagyí, József	Power, Expertise, Transformation	135
Gyurgyík, László	The Development of the Social Structure of Slovakian Hungarians, 1980–2001	155

BOOKS

From Nations without Nationalism to a „Nationalism without Nations“? Kántor, Zoltán (ed.): Nacionalizmuselméletek	– Lajtai L., László	177
Szabó M. Attila: Erdély, Bánság és Partium történeti és közigazgatási helységnévtára I–II.	– Vogel, Sándor	182
What to do with Narratives? Keszeg Vilmos: Homo Narrans	– Kiss, Tamás	187
Horváth Gyula (ed.): Székelyföld	– Novotny, Gábor	191
Deáky Zita: A hivatalos és a hagyományos gyógyítás a magyar történeti forrásokban	– Krász, Lilla	196

Őri Péter: A demográfiai viselkedés mintái a 18. században. Lélekösszeírások Pest megyében. 1774–1783. – Sohajda, Ferenc	209
Horváth Sándor – Pethő László – Tóth Eszter Zsófia (eds.): Munkástörténet – munkásantropológia – Kiss, László	215

ABSTRACTS

Bottoni, Stefano: Intellectuals in Power – the Power of the Intellectuals. The László Földes Case

This study analyses the emergence and the development of the political conflict occurred in the second part of the 1950's between two groups of left-wing intellectuals belonging to the Hungarian minority in Romania. Both of the groups gathered around literary reviews: the first around the Cluj-based *Utunk* (Our way), whose leader was the reform-oriented critic and aesthete László Földes, and the second around the Târgu-Mureş-based *Igaz Szó* (True word), having as chief editor Győző Hajdu. After the Hungarian Revolution of 1956, the Hungarian élite loyal to the Romanian communist government found itself in crisis. While Hajdu condemned the so-called „counter-revolution”, while Földes manifested his dissatisfaction with the mass-repressions that took place both in Hungary and Romania. The conflict between the two groups reached its peak in 1958, when four writers from Târgu-Mureş denounced Földes. As a consequence, he was relieved of its position, expelled from the Party and he was forbidden to publish.

The two most interesting aspects of this case are that, although it started as an inner minority issue, a competition between two elite groups, its resolution came through an “external” intervention from the political center solicited by one of the factions. Moreover, the aftermath of the conflict gave the winners the illusion of possessing an increased power within the Romanian communist regime. However, several files of the secret police reveal that after 1956, the state of affairs of the Hungarian minority became a national security issue for the government. This brought to an increased control over them, leading to a situation in which not even the most loyal Hungarian intellectuals enjoyed the true confidence of the state.

Gagyi, József: Power, Expertise, Transformation

In Romania, the modernization process characteristic to socialism gained impetus at the end of the ‘fifties. The result of this was that concentrated resources were utilized for a short term to support consumption, in a way that ensured clearly felt increasing prosperity for the population, providing communities and individuals with a possibility to accumulate wealth. Such modernization affected the more backward regions of Transylvania, thus the Seckler region too. Statistics indicate that the changes were the greatest at the end of the ‘seventies. Industrial production volumes, employment figures, real incomes and consumption increased. During the period, the accumulated basis was the highest between 1975–1980 and the most in-

dustrial products were manufactured at the beginning of the 1980s. Production, however, fell back during the final years of the period. The great political turn was witnessed by a declining country in a state of increasing economic and moral crisis.

Underlying all this is a massive change in lifestyles and we may discern the outlines of a major socio-historical turn. This is not a closed period yet; it is even difficult to pinpoint the boundaries of the turn. The processes of the 'seventies slowed down during the 'eighties, and became chaotic and multidirectional during the 'nineties. To date, Romania's most successful period during the post-WWII era is that of post-Stalinist development.

Gaucsik, István: The Business Organizations of the Czechoslovakian Hungarians, 1918–1938

The paper examines the structures of Hungarian business interest bodies and the self-organization forms that assumed various roles in business life. The analysis covers the business federations, cooperatives and industrial associations with Hungarian membership, located in the areas inhabited by the Hungarian minority, which were organized in the new economical-political space defined by the new centers of business in the Czechoslovakian Republic (Prague, Bratislava), examining the situation and the various phases of integration of these professionally led organizations within the framework of the state economy. With respect to business federations, the study pays special attention to the interest protection and organization building strategies that were adopted by the Hungarian opposition parties in Czechoslovakia in response to the discriminative minority policy measures taken after the change of power. Within the cooperative movement, the paper aims for a more detailed and balanced assessment of the Hanza and examines the problem of non-consumer cooperatives against a broader background. The continuation and transformation of pre-1918 institutional forms and the evolution of new ones are examined from the aspect of organization building (the creation of interest groups, centers and federations, the existence of monitoring and supervisory rights), and also attempts to define the inner temporal milestones of the process of institution organization.

Gyurgyík, László: The Development of the Social Structure of Slovakian Hungarians, 1980–2001

The paper examines the development of the social structure of Hungarians in Slovakia during the period 1980–2001 on the basis of the data of the 1980, the 1991 and the 2001 census. The differences are analyzed from both a diachronic and a synchronic aspect.

Ambivalent changes may be discerned in the structural indices of the Hungarians: the examined structural indices of the Hungarians (educational level, distribution according to occupational groups, ratio of unemployment) are less favorable than the national trends. The proportion of Hungarians amongst those holding favorable positions is below the national average and their proportion among the disadvantaged is higher. At the same time, the proportion of Hungarians in favorable positions is increasing more dynamically than the national average, though the proportion of Hungarians in disadvantageous positions is also decreasing at a slower pace than the national trend. We may assume, therefore, that social inequalities are rising faster among the Hungarians than in the country as a whole.

In the second part of the study we examine the relationship between the regional distribution of the Hungarian population and the differences in social structure. The unfavorable social composition may, for the main part, be correlated with the fact that there is a greater proportion of Hungarians living in disadvantageous regions. At the same time, within the individual micro-regions we have only found minor differences between the social structure of the Hungarians and that of the entire region. By and large we may say that in economically more favorable regions the structural indices of the Hungarians are above average, while in economically disadvantaged regions they fall below the indices of the entire region concerned.

Hámori, Péter: Hungarian Attempts at the Organization of Society in Northern Transylvania, 1938–1944

Following 1920, the associations of the remaining Hungarian minority in Romania found themselves in a difficult situation in many respects, and were only able to reorganize themselves slowly. It was in parallel with this process that the National Hungarian Party came into being, providing political representation for the minority.

During the second half of the 1930s, criticism against the National Hungarian Party gradually grew stronger. Especially many members of the younger generations believed the Party's leadership to have broken away from its popular basis. Therefore, they set out to implement a model of social organization capable of integrating the entire Hungarian ethnic minority into a homogeneous organization, simultaneously representing its political, economic and cultural interests. Peculiarly, it was in 1938, with the introduction of the royal dictatorship and the one-party system that the possibility opened up to realize these ideas by calling to life the Hungarian Popular Community.

In 1940, following the new change in supremacy, the establishment and operation of Hungarian associations once again became free from obstacles in the Northern Transylvanian regions attached to Hungary. The concepts of organizing the Hungarians in Northern Transylvania on a national, but supra-class basis did not perish either.

Using the fragmentary sources available, the present paper wishes to show the extent of the success or failure of such notions and endeavors, and the underlying reasons for them.

Kovács, Attila: Land Reform and Colonization in the Lendava Region between the Two World Wars

The paper reviews the land reform and the parallel process of colonization in the Lendava Region attached to the newly formed Yugoslavian state during the two World Wars. Primarily we have attempted to find answer to two sets of questions: what were the changes brought about by the distribution of land in the estate structure and ownership composition of the region, and what economic consequences did these changes result in? Besides this, we have also described the changes resulting from the land reform and, especially, the colonization process in the ethnic composition of the Lendava Region and the Hungarian-Slovenian linguistic boundary.

Prior to the land reform, the estate structure of the Lendava Region had been bipolar. One typical form was represented by the huge Esterházy estates, in contrast to the other, the multitude of dwarf holdings of less than 15 acres. As a consequence of the land reform, the 23,000-acre Esterházy estate of Lower Lendava was split up. The arable areas were distributed among the colonists and the landless or dwarf holder population of the area, while the estate's forests were purchased by the firm Našièka. The land reform, in itself, bore little fruit economically: the meager lots provided to dwarf holders proved to be insufficient for self-subsistence.

Prior to the land reform, the majority of the population of the Lendava Region (82%) had been Hungarian, forming a contiguous ethnic block along the Hungarian-Yugoslav border. The process of colonization performed by the Yugoslav authorities within the framework of the land reform – during which they relocated mainly Slovenians and, to a lesser extent, Croats to the Lendava Region – disjoined the contiguous Hungarian settlement structure. The fact that during the Yugoslav land reform, only members of the state constituent nation could receive arable land, whereby many ethnic Hungarians emigrated in the hope of a better life, also has a major effect on the ethnic composition of the region.

Oláh, Sándor: Practical Thinking and Rigid Etatism, 1940–1944

Following the euphoric weeks of the re-annexation, after the second Vienna decision in fall 1940 the Transylvanian territories re-annexed to post-Trianon soon began to experience conflicts and tensions both in the relationship between the state and society and among the various social groups as well. The paper takes the

example of two Seckler counties – Csík and Udvarhely – to examine the development of the relationship between the state and the various groups of society, as well as between these groups themselves.

In public discourse, the state featured as a personified entity: usually as an understanding, benevolent and charitable party, toward which society should be grateful. There was, however, another type of discourse in Transylvania: this regarded the relationship between the state and the organizations of society critically, criticized the extended authority of state institutions and emphasized the necessity of the independence of social organizations.

A new phenomenon in the local societies of the Seckler region following the re-annexation was the tension between the „parachutists” coming from the parent country and the „natives”. The social basis of this tension was that such „parachutists” usually landed in better jobs and social positions, while the role of Transylvanian social organizations shrunk.

The attitude of producer groups towards the state was fundamentally different from that of the state employees. The state interfered with the self-subsistent independence of such groups via the amendment of taxation rules, the regulation of produce prices and wages, thereby upsetting the traditions and customs of farming. The introduction of the new taxation rules gave rise to the most complaints. The administrative measures aimed at the establishment of wages did not harmonize with the traditional conditions of exchange in the region.

Simon, Attila: Slavic Colonization in Southern Slovakia between the Two World Wars

The paper discusses the processes of Slavic colonization in Southern Slovakia between the two World Wars. The first Czechoslovakian land reform conducted during the ‘twenties of the previous century formed an integral part of the national-democratic revolution that started in the Czechoslovakian Republic in 1918. Besides its indubitable social and economic motives, the land reform may be primarily derived from national objectives, which objectives are the most evident and the best discernible within the colonization endeavors carried out within its framework. The settling of Czech and Slovakian colonialists on the territories inhabited by Hungarians was carried out along nation-political and nation-strategic considerations. To ensure the success of the process, special attention had been paid to the selection of the large estates to be settled as well as the settlers. The colonization process led to a series of tensions, primarily between the Hungarian population and the Slavic colonialists, but it also brought to light antagonisms between the Czechs and the Slovaks themselves. Besides this, however, the settlement process had also enriched the social and economic structure of Southern Slovakia with new elements: previously unknown architectural solutions and farming methods gained ground. According to the final balance of the colonization process, between 1920

---

and 1930 more than 3 thousand Slovak and Czech families, i.e. some 15–20 people were settled in Southern Slovakia. Though this result fell short of the expectations, it nevertheless had a significant effect on the ethnic structure of the region. We may say that the colonization was the start of the process whereby the southern regions that had been homogeneously Hungarian-inhabited at the time of the Trianon Pact have become mixed populations by today.

A KORALL szerzőinek!

A KÉZIRAT LEADÁSA

A szerkesztőség társadalomtörténeti, máshol nem publikált cikkeket, recenziókat fogad el közlésre, kizárólag az alábbi formai feltételek teljesítésével. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy átdolgozás javaslatával visszaadja a kéziratot a szerzőnek, továbbá azt, hogy anonim külső lektort kér fel a kézirat tartalmi vizsgálatára.

A kézirat megjelentetésével a szerzők elfogadják, hogy cikkük kivonata, a lap példányainak elfogyta után pedig az egész cikk az Interneten (www.korall.org) is megjelenik. (Amennyiben ehhez szerző nem járul hozzá, úgy azt írásban jelezze a szerkesztőségnek.)

Minden szerző tiszteletpéldányként díjmentesen öt, recenzió esetén három példány átvételére jogosult.

A kézirati szöveget lemezen (MS Word 97, 98, 2000, XP) kérjük a szerkesztőséghez eljuttatni, mellékelve egy kinyomtatott példányt, mely megegyezik a fájl tartalmával. (Előzetes cikk változatot, bemutatkozó részletet elég e-mailben csatolt fájlként elküldeni a korall@mailbox.hu címre.) Amennyiben később javít még a szerző, úgy azokat egyértelműen, korrekúrajelekkel a nyomtatott példányon jelölje. Célzerű a táblázatokat, ábrákat külön fájlban is leadni. Felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a szövegszerkesztők generált lábjegyzet funkcióját használják. Minden szerzőtől – idegen nyelvű fordításra – kérünk egy kb. 1000 leütés terjedelmű rezümét is.

A korrekúra javítási mintáját lásd: Révai Nagy Lexikona (Bp. 1915, reprint 1993) „korrekúra” címszavánál (12. kötet, 58–59. oldal).

Recenziók esetén a recenzált munká(k)ról az összes könyvészeti adatot (kiadó, oldal-szám, melléletek, térképek, illusztrációk, sorozat megnevezése) is kérjük feltüntetni.

Kéziratot nem őrzünk meg.

HIVATKOZÁSOK

Mind az irodalmi, mind a forráshivatkozásokat, továbbá minden megjegyzést *lábjegyzetben* kérünk feltüntetni.

Az irodalmi hivatkozások a következő formátum szerint szerepeljenek: Szerző évszám: oldalszám. (pl. Nagy 1988: 23.) Több szerző által jegyzett mű esetén a hivatkozás formátuma: Szerző–Szerző évszám: oldalszám. (pl. Berger–Luckmann 1998: 104–105.)

A forráshivatkozások a forrástípusnak (levéltári forrás, újságcikk, interjú stb.) megfelelő formát kövessék. Levéltári források esetében kérjük, hogy a második előfordulástól kezdve rövidített formában hivatkozzon a szerző, s a rövidítés módját az első hivatkozásnál jelezze. (pl. első hivatkozásnál: Somogy Megyei Levéltár (= SML) Főispáni iratok (= Fi) 13789/1935. – további hivatkozások esetén: SML Fi 1852/1937.)

A tanulmány után először a felhasznált levéltári, könyvészeti és egyéb források (pl. interjú: ki készítette, kivel, mikor) sorolandók fel. Például:

FORRÁSOK

Vas Megyei Levéltár, Alispáni iratok 1931–1937.

Nemzeti Sport 1925–1935.

Interjú Nagy Ferenc tájfunál 1983. február 12-én, készítette Debreceni Rezső.
(A szerző tulajdonában.)

A hivatkozott irodalom jegyzéke a felhasznált források után következik, a cikk legvégén, tételes felsorolásban, abc-sorrendben. Az irodalmi hivatkozások formátuma tekintetében az alábbi példák irányadóak:

HIVATKOZOTT IRODALOM

[Kötetek:]

Botond Ágnes 1991: *Pszichohistoria – avagy a lélek történetiségének tudománya*. Budapest

Baross Károly, bellusi (szerk.) 1893: *Magyarország földbirtokosai*. Budapest

Kiss, Attila 1977: *Avar Cemeteries in County Baranya. Cemeteries of the Avar Period (567–829) in Hungary II*. Budapest [– idegennyelvű írásmód].

[Tanulmánykötetből:]

Gróh Dániel 1994: Építéstörténeti megjegyzések a limes Visegrád környéki védelmi rendszeréhez. In: Lőrinczy Gábor (szerk.) *A kőkortól a középkorig. Tanulmányok Trogmayer Ottó 60. születésnapjára*. Szeged, 239–247. [oldalszámmal!]

Hudi József 1997: Veszprém vármegye nemessége 1812-ben. In: Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Imre (szerk.) *Mágnások, birtokosok, címerlevelese. /Rendi társadalom – polgári társadalom 9./* Debrecen, 219–227. [sorozat nevét egyenes zárójelben normál betűvel!]

[Folyóiratból:]

Láng Panni 1986: Egy budapesti polgárcsalád mindennapjai. *Történelmi Szemle* 29. 1. 80–94.

Ecsedy István 1990: Dombay János (1900–1961). *Baranya* 3. 2. 168–170.

[mindig jelezzük a kötet-, füzetszámot, valamint az oldalszámokat, esetleg az évfolyamot is!]

[Évkönyvből:]

Dombay János 1959: Próbaátasások a villánykövesdi későrézkori lakótelepen. *Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* 55–74. [oldalszámmal!]

[Lexikonszócikk:]

‘Korallok’ szócikk. In: *Révai Új Lexikona* 12. kötet, Budapest, 1915. 26.

[Újságcikk:]

Szőnyi Ottó 1926: A pécsi püspökség templomai. *Dunántúl* 1926. december 25. 18.
[Lehetőség szerint szerepeljen itt az oldalszám is, s az év kétszer legyen kiírva. Amennyiben az újságcikk egy szakirodalmi/irodalmi cikket jelöl, a hivatkozott

irodalmak között tüntessük fel. Ha azonban forrásként használjuk (pl. szöveg-
elemzésre, adatforrásként stb.), a források jegyzékében szerepeltessük azt!]

[Kéziratok:]

Katádfay Tihamér 1966: *Legnagyszerűbb gondolataim*. Kézirat. (Vas Megyei Levél-
tár, Kézirattár 551. sz.)

[A lelőhely (pl. OSZK Kézirattár) megjelölése fontos. Amennyiben forrásként hasz-
náljuk, akkor oda kerüljön. Ha tudományos műként, akkor kötethez hasonlóan a hi-
vatkozott irodalmak között tüntessük fel.]

[Megjelenés alatt álló publikáció:]

Gyáni Gábor 2001: Érvék a kettős struktúra elmélete ellen. *Korall* 3–4. megjelenés
előtt

[Idegen nyelvű publikációnál előre kerül a családnév, több szerzős mű esetén (hosszú)
kötőjellel válasszuk el a szerzőket (szerkesztőket):]

Heather, Peter – Matthews, John 1991: *The Goths in the Fourth century*. Liverpool

EGYÉB

- Kerüljük a p., pp., o., old., i.m., ld. c. rövidítéseket!
- Ügyeljünk az elválasztójel (-) és a kötőjel (–) helyes használatára! (Számok, évszámok, oldalszámok közé „–” jelet rakjunk!)
- Az idézeteket csak e jelek közé: „” írjunk! Idézetben belüli idézet »...« jelek közé kerüljön!
- A szerző vagy a fordító által tett megjegyzések formátuma: (A Szerző) (A Ford.) (Kiemelés tőlem), esetleg a szerző monogramja zárójelben
- A % jel mindig tapad a számhoz!

A KORALL SZERKESZTŐSÉGE ÉS SZERKESZTŐI:

Korall Szerkesztősége –

ELTE TÁTK Szociológiai Intézet Történeti Szociológia Tanszék
1117 Budapest, Pázmány P. sétány I/a B. ép. 2129.

(1) 209-05-55/6874; korall@tla.hu www.korall.org

Czoch Gábor, g.czoch@tla.hu

Horváth Gergely Krisztián – főszerkesztő, hktm@ludens.elte.hu

Granasztói Péter, grana@neprajz.hu

Klement Judit, eperfa@hotmail.com

Lengvári István, lengvari@lib.pte.hu

Sasfi Csaba, sasfics@freemail.hu

Szegedi Péter, szegedip@freestart.hu

A KORALL az alábbi könyvesboltokban kapható:

BUDAPEST

Budapesti Teleki Téka
1088 Baross u. 1.

ELTE BTK Jegyzetbolt
1088 Múzeum krt. 6/8.

Írók Boltja
1061 Andrásy út. 45.

Kis-Magiszter Könyvesbolt
1053 Magyar u. 40.

Kódex Könyvárúház
1054 Honvéd u. 5.

Osiris Könyvesbolt
1053 Veress Pálné u. 4-6.

Pont Könyvesbolt
1051 Nádor u. 8.

DEBRECEN

Lícium Könyvesbolt
4026 Kálvin tér 2/c.

Sziget Egyetemi Könyvesbolt
4010 Egyetem tér 1.

MISKOLC

Egyetemi Könyvesbolt
3515 Egyetemváros

PÉCS

Bagolyfészek Könyvesbolt
7621 Ferencesek u. 27.

Széchenyi Könyvesbolt
7624 Rókus u. 5.

SZÁZADVÉG

Új folyam, 34. szám

Vágy és valóság

Hámori Péter: Korszerű és népi? Korszerű vagy népi? Viták a magyar falu építészetről a huszadik század első felében

Bódy Zsombor: Kislakás, társasház, családi ház. Lakásépítkezés és az otthon ideáljának változása Budapesten az I. világháború körül

Nagy pénz – kis foci

Szegedi Péter: Az utánpótlás-nevelés a magyar labdarúgás struktúrájában

András Krisztina: Üzleti alapon működik-e napjainkban a magyar hivatásos labdarúgás?

Törzsanyag

Anne O. Krueger: A járadékvadász társadalom politikai gazdaságtana

William C. Mitchell – Michael C. Munger: Az érdekcsoportok közgazdasági modellje

Századvég-szövegelő

„Élni a talentumokkal.” Bódy Zsombor és Cieger András beszélgetése Benda Gyulával